

EGIDIJA LAUMENSKAITĖ APIE PREKYBĄ PAGONIŠKOJE LIETUVOJE

Lietuvos valstybės formavimasis XIII a. buvo lydimas politinių bei karinių neramumų (ypač kovų su Ordiniais), todėl dar nebuvo pakankamai palankių sąlygų spartesniam prekybos plėtojimuisi. Tačiau lietuvių pirklių jau buvo; yra žinoma, kad XIII a. viduryje paliaubų su kryžiuočiais metu žemaičiai keliaudavo apsipirkti į Livoniją.

Jau pirmais LDK augimo ir stiprėjimo amžiais valdovai rūpinosi prekybos skatinimu šalyje. Lietuvos karalius Mindaugas 1253 m. privilegijoje Rygai kalba apie laisvą prekybą. Lietuvių pirkliai Rygoje ir gausios jų prekės minimos XIII a. devinto dešimtmečio antros pusės akte. Rygos skolų knygoje minimi Lietuvos vietovardžiai, todėl manoma, kad XIII a. pabaigoje - XIV a. pradžioje feodaliniuose papilnuose jau gyveno ir lietuviai pirkliai.

Tuo metu Ryga buvo pagrindinis prekybos centras lietuvių pirkliams. Iš Lietuvos būdavo išvežami daugiausia kailiai ir vaškas. Šios prekės rinktos kaip valstiečių duoklės, galbūt net supirkinėtos tiesiogiai iš valstiečių. Hipatijaus metraštyje minima, kad Haličo-Voluinės kunigaikščio Danieliaus Romanaičio vietininkas 1257 m. rinko iš jotvingių duoklę kiaunių ir voverių kailiais. Beje, kailiais būdavo imami ir maitai. Įvežama būdavo daugiausia druska, taip pat gelumbė, ginklai.

XIV a. pastebimi pastovesni prekybiniai ryšiai, gausesnė Lietuvos prekyba su užsieniu. XIV a. viduryje jau atsirado prekinė amatų gamyba tokiuose miestuose kaip Vilnius ir Kernavė. Tačiau vidaus rinka tebebuvo labai menka. Apie tai liudija smulkių pinigų nebuvimas (pradėti kaldinti tik XIV a. pabaigoje). Didysis kunigaikštis Gediminas, matydamas vietos amatininkų ir pirklių stygių, kvietėsi juos iš Vakarų miestų, žadėdamas laikinai atleisti nuo mokesčių bei maitų. Vilniaus pirklių reikšmė XIV a. trečią ketvirtį išaugo jau tiek, kad didysis kunigaikštis juos atleido nuo vidaus maitų visoje valstybėje. 1323 m. ir 1338 m. Lietuvos sutartyse su Livonija, kaip ir Mindaugo privilegijoje Rygai, pakartojama laisvos prekybos nuostata.

Algirdo ir Kęstučio laikais labai išaugo prekyba su Rusijos miestais. Lietuva, tapusi neapeinamu tarpininku tarp Rytų ir Vakarų ir nusidriekusi nuo Baltijos iki Juodosios jūros, sugebėjo pelnytis iš tranzitinių pervežimų.

Egidija Laumenskaitė, „Prekyba“, in: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai*, Vilnius: Aidai, 2001, p. 508–509.